

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ

Η Ανάδυση του Πολιτισμού

Η επιλογή του θέματος αυτής της μελέτης που συντάχθηκε πριν από 30 χρόνια περίπου, ξεκίνησε από την αμφισβήτηση του δόγματος *ex oriente lux*, το οποίο είχαν εννοησιαστεί κάποιοι ερευνητές κλασικών σπουδών.

Σύμφωνα με αυτό το δόγμα, η ευρωπαϊκή προϊστορία έλκει την καταγωγή της από τις χώρες της Ανατολής και πιο συγκεκριμένα, από την Αρχαία Αίγυπτο, την πρώιμη Εγγύς Ανατολή και τη Σουμερία. Γιατί όπως είναι γνωστό, υπήρξαν πράγματι επαφές ανάμεσα στο Αιγαίο και τον κόσμο της Ανατολικής Μεσογείου και όσον αφορά την 3η χιλιετία, υπάρχουν τεκμήρια για να στηριχθούν αυτό το δόγμα.

Εξετάζοντας όμως προσεκτικά τη μελέτη του Ρένφριου,

Οι Κυκλάδες και το Αιγαίο στην 3η χιλιετία π.Χ., του Collin Renfrew. Έκδοση Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τράπεζας, Αθήνα 2006, Μετάφραση Δημήτρης Κοκκώνη

ου, δεν αποκλείεται να θεωρήσουμε ότι το δόγμα *ex oriente lux*, στηρίχθηκε σε επιφανειακές εκτιμήσεις. Γιατί ο Ρένφριου μας καταδεικνύει ότι οι επαφές αυτές ανάμεσα στις χώρες της Ανατολής και της περιοχής του Αιγαίου, δεν είναι τελικά αρκετές ούτε τόσο καταλυτικές ώστε να ερμηνεύσουν τις εντυπωσιακές μεταλλάξεις στις οποίες βασίστηκε η ανάπτυξη των αιγαϊκών κοινοτήτων. Ο ερευνητής μελετά διεξοδικά τα συστήματα πληθυσμού, επιβίωσης, τέχνης, κοινωνικής οργάνωσης

και εμπορίου, καθώς και τα γνωστικά συστήματα, τα οποία του ανοίγουν νέους δρόμους στη σκέψη, όσον αφορά την ταυτότητα του πολιτισμού του Αιγαίου. Τα συμπεράσματά του ενισχύουν την άποψη ότι ο πολιτισμός αυτός εστιαζόμενος στις περιοχές των Κυκλάδων και της Κρήτης, παρουσιάζει ισχυρά στοιχεία αυτογένεσης. Όσο για τις εξ Ανατολής επιδράσεις που έπαιξαν κάποιο ρόλο, τις θεωρεί μέρος του φαινομένου της πολλαπλασιαζόμενης επίδρασης (multiplier effect), κάτι που

συναντάει σε όλους τους πολιτισμούς. Κανείς δεν αρνείται ότι η ελληνική μετάφραση αυτής της κλασικής μελέτης, συνοδεύεται από νέο σχολιασμό, καθώς το χρονικό διάστημα των 30 χρόνων που πέρασαν από την ολοκλήρωσή της, θεωρείται αρκετά μεγάλο για την επιστήμη και πολλά δεδομένα εκτιμήσεων έχουν μεταβληθεί.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η ελληνική μετάφραση αυτής της κλασικής μελέτης, συνοδεύεται από νέο σχολιασμό, καθώς το χρονικό διάστημα των 30 χρόνων που πέρασαν από την ολοκλήρωσή της, θεωρείται αρκετά μεγάλο για την επιστήμη και πολλά δεδομένα εκτιμήσεων έχουν μεταβληθεί.

Ο Κόλιν Ρένφριου γεννήθηκε το 1937, έγινε διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Καίμπριτζ το 1965 και ολοκλήρωσε τη συγγραφή της Ανάδυσής του Πολιτισμού, ενώ δίδασκε ως λέκτορας Προϊστορίας και Αρχαιολογίας στο Παν/μιο του Σέφελ-

ντ. Από το 1972 είναι καθηγητής Αρχαιολογίας και έχει διδάξει σε διάφορες έδρες. Εργάστηκε σε προγράμματα ανασκαφών στην Ελλάδα και σήμερα πραγματοποιεί ανασκαφές στο Δασκαλί της Κέρου. Από το 1991, έγινε μέλος της Βουλής των Λόρδων.

ΕΛΙΝΑ ΓΑΛΗΝΟΥ

«Έλληνες και Οθωμανοί, 1453-1923»

Της Ζοέλ Ντάλεγκρ, εκδόσεις Ζαχαρόπουλος Αθήνα, 2006

Τα κοινωνικά και ιστορικά στοιχεία που διαμόρφωσαν τις σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και Οθωμανών από την πτώση της Κωνσταντινούπολης έως το 1923, εξετάζει στο παρόν έργο η ιστορικός Ζοέλ Ντάλεγκρ. Συγκεντρώνοντας πλήθος στοιχείων τα οποία παραθέτει

με κατανοητό τρόπο, η συγγραφέας επιχειρεί να δια φωτίσει το θελό τοπίο ανάμεσα στις δύο αυτές πολυεθνικές εθνοότητες.

Είναι όντως αδύνατο να γίνουν κατανοητά ορισμένα χαρακτηριστικά της σημερινής πραγματικότητας και των νοο-

τροπιών που διέπουν τους λαούς της Βαλκανικής χωρίς να διερευνηθεί το παρελθόν τους. Οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας που παραμένουν δυσεπίλυτες, δεν είναι τυχαίο γεγονός. Το πλήθος των μελετών μιας περιοχής, μας δίνει τη δυνατότητα να

προσεγγίσουμε σήμερα ποικίλες θέσεις, όσον αφορά τις επιδράσεις του ιστορικού παρελθόντος, στην ιδέα που σχηματίζει ο σύγχρονος άνθρωπος για τον «άλλον» της απέναντι όχθης. Η χρονολογική περίοδος που εξετάζεται στο βιβλίο αυτό, καλύπτει περίπου 9 αιώνες. Από τον 11^ο, που αρχίζει η σταδιακή προώθηση

των Τούρκων στα Βαλκάνια έως τη Μικρασιατική Καταστροφή, όπου διαμορφώνεται το νεότερο τουρκικό κράτος. Εφ' όσον αναφερόμαστε σε μια περιοχή από το Ιόνιο Πέλαγος έως τον Καύκασο, οι γενικεύσεις είναι δύσκολες λόγω μεγάλης ποικιλίας φυσικών συνθηκών που επηρεάζουν το περιβάλλον των κατοίκων. Οι πληθυσμοί δεν είναι ίδιοι σε όλες τις περιοχές, ούτε οι επιρροές που έχουν δεχτεί. Η μελέτη επικεντρώνεται στις αλληλεπιδράσεις πολιτισμικών στοιχείων, τις δομές των θρησκειών, τον ρόλο του Πατριарχείου, ενώ αναδεικνύεται ο «αμφιλεγόμενος» ρόλος των Μεγάλων Δυνάμεων προς τον ελληνισμό, καθ' όλη τη χρονική περίοδο που καλύπτει.

Η Ζοέλ Ντάλεγκρ είναι υφηγήτρια Ιστορίας και διδάσκει ελληνικό πολιτισμό στο Εθνικό Ινστιτούτο Ανατολικών Γλωσσών και Πολιτισμών (Istanbul). Έχει αποκτήσει μάστερ στα Νέα Ελληνικά και διδακτορικό στη Γεωγραφία, ενώ οι έρευνές της εστιάζονται στον ελληνικό 20^ο αιώνα και τις σχέσεις ανάμεσα στο ελληνικό κράτος και τους γείτονές του.

ΕΛΙΝΑ ΓΑΛΗΝΟΥ

«Κυκλαδικός Πολιτισμός»

Της Αλεξάνδρας Τράντα - Νικόλη, Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ Αθήνα 2006

Η συγγραφέας μας προσκαλεί σε μια σύντομη περιήγηση στο Αρχιπέλαγος της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού. Μέσα από το βιβλίο αυτό, γνωρίζουμε τη ζωή και την τέχνη των Κυκλάδων, από την αυγή του πολιτισμού έως της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού, ή αλλιώς Πρωτοκυκλαδική. Η Πρωτοκυκλαδική, χωρίζεται σε τρεις υποπεριόδους, που καθεμιά πήρε το όνομα των θέσεων από τις οποίες προήλθαν τα πιο σημαντικά και χαρακτηριστικά ευρήματά.

Τα τριάντα αυτά νησιά, που δημιουργήθηκαν από τον καταποντισμό της Αιγαϊδας Επ-

ράς πριν 5.000.000 χρόνια, αποτελούν μια γεωγραφική και πολιτισμική ενότητα. Τα τεκμήρια που έχουν ανακάλυψει από τις πολυετείς ανασκαφές, έχουν μελετηθεί από ειδικούς ερευνητές, ανοίγοντας δρόμους για την ευρύτερη γνωριμία της Ιστορίας τους. Ειδική αναφορά γίνεται στον Χρυστό Τσοούντα, από τους πρώτους που επελήφθησαν για τις ανασκαφές των Κυκλάδων και συνέλαβαν τον ιδιότυπο χαρακτήρα του πολιτισμού τους. Στη συνέχεια, το ενδιαφέρον

έγινε εντονότερο, παρέχοντας όλο και περισσότερα στοιχεία για τη ζωή, την τέχνη, την οικονομία, τα ήθη και τα έθιμα των Κυκλαδίων. Είναι ένα βιβλίο υποδειγματικό για τη γνώση του πολιτισμού, που δεν γράφτηκε μόνο για αρχαιολόγους, αλλά για κάθε άνθρωπο που αναζητεί να κατανοήσει το πολιτισμικό του παρελθόν. Η Αλεξάνδρα Τράντα - Νικόλη, είναι αρχαιολόγος - μουσειολόγος, με διδακτορικό στην Προϊστορική Αρχαιολογία.

ΕΛΙΝΑ ΓΑΛΗΝΟΥ

